

บทที่ 5

สรุปและเสนอแนะ

บทสรุป

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาถึงการริบทรัพย์สิน เนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญา ตามระบบกฎหมายคอมมอนลอร์ แบ่งระบบการริบทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภท คือ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง และการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เป็นการริบทรัพย์สินโดยการฟ้องตัวทรัพย์สินโดยตรง ศาลจะริบทรัพย์สินหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ หรือได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดหรือไม่ โดยศาลไม่พิจารณาว่าบุคคลที่ใช้ทรัพย์สินหรือได้ทรัพย์สินนั้นมา เป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาหรือไม่ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี คือ ศาลที่ทรัพย์สินนั้น อยู่ในเขตอำนาจศาล การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการนี้ ผู้อ้างสิทธิเป็นผู้มีภาระในการพิสูจน์ โดยพนักงานอัยการมีภาระในการพิสูจน์เพียงแสดงเหตุอันควรสงสัยว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือได้มาเนื่องจากการกระทำความผิด คำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินมีผลผูกพันบุคคลภายนอกรวมทั้งผู้อ้างสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่ทราบทรัพย์สินของตนถูกฟ้อง แต่ทั้งนี้จะต้องมีหมายแจ้งไปยังผู้อ้างสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย และคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินมีผลย้อนหลังไปถึงวันที่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ผู้ที่ได้รับโอนทรัพย์สินมาภายหลังวันกระทำความผิดไม่ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ส่วนการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาเป็นการฟ้องตัวบุคคลเป็นจำเลย ศาลจะริบทรัพย์สินต่อเมื่อมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี คือ ศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือบุคคล การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการนี้พนักงานอัยการมีภาระการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้อง และทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิด คำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความ และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาริบทรัพย์สิน ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินสามารถยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด การตกเป็นของแผ่นดินจึงไม่เป็นการเด็ดขาด ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำการริบทรัพย์สินด้วย

กระบวนการทางแพ่งมาใช้บังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อริบทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา โดยเฉพาะการกระทำความผิดที่มีมูลเหตุจูงใจทางด้านทรัพย์สิน เช่น กฎหมายฟอกเงิน กฎหมายภาษี กฎหมายยาเสพติด เป็นต้น การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เริ่มต้นโดยการยึดทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิด ผู้อ้างสิทธิว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรืออ้างว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียต้องยื่นคำร้องคัดค้านต่อฝ่ายบริหารที่ยึดทรัพย์สินไว้ ถ้าไม่ยื่นคำร้องคัดค้านเจ้าหน้าที่จะสั่งริบทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าทรัพย์สินที่ยึดมีราคาเกินกว่า 500,000 เหรียญสหรัฐ หรือเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้อ้างสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านจะต้องดำเนินการริบทรัพย์สินทางศาล ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ไม่ได้มีวิธีพิจารณาความบัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่นำวิธีพิจารณาความแพ่งวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายศุลกากรและ Supplemental Rules for Certain Admiralty and Maritime Claims มาใช้บังคับ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการดังกล่าวรับฟังพยานบอกเล่าและมีการพิจารณาคดีโดยรวบรัด ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งที่ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ปราบปรามผู้กระทำความผิดที่ได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยมิชอบ และผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถพิสูจน์ที่มาของทรัพย์สินได้ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจและความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ส่งผลให้รูปแบบของการประกอบอาชญากรรมเปลี่ยนแปลงไปมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ผู้กระทำความผิดประเภทนี้มีมูลเหตุจูงใจทางด้านทรัพย์สิน รายได้ที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดมีจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อระบบการเงินและเศรษฐกิจ ไม่ใช่เฉพาะในประเทศที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเท่านั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้เผยแพร่แนวความคิดเรื่องการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เพื่อนำมาใช้ปราบปรามอาชญากรที่กระทำความผิดโดยมีมูลเหตุจูงใจทางด้านทรัพย์สิน ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับแนวความคิดในเรื่องดังกล่าว

โดยหลักแล้วการริบทรัพย์สินตามระบบกฎหมายไทย เป็นการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นหลักกฎหมายพื้นฐานในเรื่องการริบทรัพย์สินและนำไปใช้กับการริบตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งบัญญัติหลักเกณฑ์การริบทรัพย์สินสอดคล้องกับหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญา โดยใจทกมีภาระการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย และศาลจะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง อย่างไรก็ตามมีการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติบางฉบับที่มีหลักเกณฑ์แตกต่างจากการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญา เช่น พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามและป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แม้จะเป็น

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา แต่มีหลักเกณฑ์แตกต่างจากการริบทรัพย์ตาม ประมวลกฎหมายอาญา เช่น เรื่องภาระการพิสูจน์ได้ผลภาระการพิสูจน์ให้ตกแก่จำเลย การนำมาตรการสมคบมาใช้ การริบทรัพย์สินที่ได้มีการโอนหรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวระหว่างตรวจสอบและภายหลังการตรวจสอบ เป็นต้น แม้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ในทางปฏิบัติได้นำการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญามาใช้บังคับ ซึ่งศาลจะสั่งให้ริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ถ้ามีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นรวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ เนื่องจากเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยสิ้นสุดลง แม้ว่าผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริต และมีค่าตอบแทนหรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณ ต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือต่อศาลก็ต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าวทำให้มาตรการริบทรัพย์สินที่นำมาใช้กับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่บรรลุวัตถุประสงค์

นอกจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ที่มีผลทำให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1327 บัญญัติเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์ โดยให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาตกเป็นของแผ่นดิน แต่ตามมาตรา 1327 ไม่ได้บัญญัติถึงกระบวนการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินไว้ นอกจากนี้ ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติฉบับที่ 26 ได้บัญญัติให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน กระบวนการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเป็นการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร การตกเป็นของแผ่นดินตามประกาศดังกล่าว เป็นผลเนื่องมาจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินว่าบุคคลใดรั่วรอยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ไม่ใช่การวินิจฉัยโดยตรงให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการบัญญัติให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยใช้กระบวนการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้ทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีมติว่าเป็นทรัพย์สินที่รั่วรอยผิดปกติ หรือเพิ่มขึ้นผิดปกติตกเป็นของแผ่นดิน การตกเป็นของแผ่นดินนั้นศาลพิจารณาจากตัวทรัพย์สินนั้นเองว่าเป็นทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

ร่ำรวยผิดปกติหรือมีเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือไม่ โดยไม่ได้พิจารณาว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินถูกลงโทษทางวินัยหรือไม่ และการตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้มีภาระในการพิสูจน์ นอกจากนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยให้ทรัพย์สินที่ร่ำรวยผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติตกเป็นของแผ่นดิน มีผลย้อนหลังบังคับกับทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ได้มาโดยมิชอบและคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้นำการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมาใช้กับความผิดทางวินัย จะเห็นได้ว่าแม้จะมีการนำการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมาใช้ในประเทศไทยมานานแล้ว แต่กระบวนการดังกล่าวใช้เฉพาะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และใช้กับความผิดทางวินัยทรัพย์สินที่ศาลจะวินิจฉัยให้ตกเป็นของแผ่นดินจำกัดเฉพาะทรัพย์สินที่ยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น ต่างจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งนำไปใช้กับความผิดทางอาญาและให้ริบทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก รวมทั้งทรัพย์สินของบุคคลที่สาม ผู้เขียนเห็นว่า เพื่อให้การปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบประสพผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ควรขยายขอบเขตประเภททรัพย์สินที่จะให้ศาลมีคำสั่งตกเป็นของแผ่นดินให้กว้างกว่าเดิม โดยให้รวมถึงทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอกด้วย โดยกำหนดให้บุคคลภายนอกมีภาระในการพิสูจน์เช่นเดียวกับการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์

ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เป็นกฎหมายฉบับแรกที่นำการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมาใช้กับความผิดทางอาญารฐานฟอกเงินและความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยบัญญัติให้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดมูลฐานหรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการแปรสภาพ หรือเป็นดอกผลของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาส่วนอาญาหรือไม่ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการนำการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมาใช้กับร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ กรณีพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแต่ศาลอาญาพิพากษายกฟ้องฐานฟอกเงินหรือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะเกิดปัญหาได้เถียงว่า เมื่อศาลพิพากษายกฟ้องแล้วรัฐจะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินชอบธรรมหรือไม่ ในประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ประเด็นในการพิจารณาคดีอาญามีว่าจำเลยกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือไม่ หรือมีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ โดยพนักงานอัยการโจทก์มีภาระในการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง พยานหลักฐานที่ได้มา

อาจจะไม่เพียงพอหรือไม่มีพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดจำเลย ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง แต่การยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ประเด็นในการพิจารณามีว่า ทรัพย์สินที่ขอให้ตกเป็นของแผ่นดินทรัพย์สินนั้นเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หรือ ค้ายาเสพติดหรือไม่ โดยพนักงานอัยการใจทกมีหน้าที่เพียงพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไข แห่งการสันนิษฐานและกฎหมายกำหนดให้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินมีภาระในการพิสูจน์ จะ เห็นได้ว่า ภาระในการพิสูจน์และประเด็นในการพิจารณาเกี่ยวกับความผิดทางอาญาและ การขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเป็นคนละประเด็นกัน

นอกจากนี้สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ ควรนำหลักความสัมพันธย้อนหลังมาใช้กับ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือไม่ การรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งตามกฎหมาย คอมมอนลอว์ ได้นำหลักความสัมพันธย้อนหลังมาใช้รับทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา มีผลทำให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนับตั้งแต่วันที่ ได้มีการกระทำความผิด ดังนั้นถ้านำหลักความสัมพันธย้อนหลังมาใช้จะมีผลให้พนักงานอัยการ อาจยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน รวมถึงทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดมี อยู่ก่อนประกาศใช้ร่างกฎหมายฉบับนี้ หลักกฎหมายทางอาญากรณีกฎหมายมีผลย้อนหลังนั้น ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มีการห้ามบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลังเพื่อ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน คือหลักกฎหมายที่ว่าบุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อ ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้¹ ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า การที่ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากศาลพิพากษาลงโทษจำเลยในทางอาญา แต่เป็นผลมาจากตัวทรัพย์สิน นั้นเองว่าได้ใช้หรือได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่ชอบด้วยกฎหมายศาลจะพิพากษา ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน การนำหลักความสัมพันธย้อนหลังมาใช้จะทำให้วัตถุประสงค์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 28 บัญญัติว่า บุคคลจะไม่ต้องรับโทษ ทางอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ที่นำการบริษัทรพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมาใช้กับความผิดทางอาญา ที่ผู้กระทำความผิด มีมูลเหตุจูงใจในทางด้านทรัพย์สินประสบผลสำเร็จ เป็นการตัดอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง เพราะในปัจจุบันมีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด การฟอกเงินมากแต่ไม่ถูกลงโทษ ในทางอาญาเนื่องจากพยานหลักฐานที่ได้มาไม่พอที่จะลงโทษจำเลย หรือไม่มีหลักฐานในการดำเนินคดีทางอาญา ผู้กระทำความผิดนำเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไปลงทุนใน ธุรกิจที่ชอบด้วยกฎหมาย และใช้กระทำความผิดต่อไป สร้างความเสียหายให้กับระบบเศรษฐกิจ และสังคมส่วนรวมของประเทศ ดังนั้นถ้านำหลักความสัมพันธย้อนหลังมาใช้กับ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ คำพิพากษาให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินจะมีผลย้อนหลังไปถึง วันที่ได้มีการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งวันที่ได้มีการกระทำความผิดทางอาญาอาจเกิดขึ้น ก่อนวันที่ประกาศใช้ร่างกฎหมายฉบับนี้ มีผลให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน นับตั้งแต่วันที่ได้มีการกระทำความผิดทางอาญา ถึงแม้ว่าหลักความสัมพันธย้อนหลังมีผล กระทบต่อบุคคลที่สาม ซึ่งเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาภายหลังวันที่ได้มีการกระทำความผิด ก่อนฟ้องให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็มิมีบทบัญญัติให้ ความคุ้มครองผู้ซื้อทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน ดังนั้นการนำหลักความสัมพันธ ย้อนหลังมาใช้จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่สามผู้สุจริต

ส่วนเรื่องภาระการพิสูจน์ให้ตกแก่ผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยพนักงานอัยการ โจทก์มีภาระเพียงนำพยานหลักฐานเข้าพิสูจน์ตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายเท่านั้น การผลัก ภาระการพิสูจน์ให้ตกแก่ผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินขัดต่อหลักกฎหมายซึ่งให้สันนิษฐานไว้ก่อน ว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า ปัจจุบันลักษณะการกระทำความผิดมีความซับซ้อนมีลักษณะเป็นองค์กร อาชญากรรม ผู้กระทำความผิดได้นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชญากรรม ทำให้ยากต่อการหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิด ประกอบกับพยานหลักฐานต่าง ๆ อยู่ใน ความรู้เห็นของผู้กระทำผิดฝ่ายเดียว เป็นการยากที่พนักงานอัยการจะพิสูจน์ความผิดของ ผู้กระทำความผิดรวมทั้งพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำความผิด ดังนั้นเพื่อประโยชน์ ในการคุ้มครองสังคมส่วนรวมให้ปลอดภัยจากการนำทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไป ใช้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ระบบการเงิน เศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมยิ่งกว่าการคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพของบุคคล ถึงแม้ว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะบัญญัติให้ผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของ ทรัพย์สินผู้มีภาระในการพิสูจน์อย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการมีภาระพิสูจน์ให้เข้าข้อสันนิษฐาน

ตามกฎหมาย กรณีพิสูจน์ไม่ได้ศาลต้องยกฟ้อง การผลักระการพิสูจน์ให้ตกแก่ผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน จึงเหมาะสมกับสภาพและลักษณะการกระทำความผิดในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าการตกเป็นของแผ่นดินตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาก็ตาม การที่ศาลจะพิพากษาให้ตกเป็นของแผ่นดินไม่ได้ขึ้นอยู่กับคำพิพากษาในคดีอาญา

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย ดังนี้

1. ควรนำการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง มาใช้กับอาชญากรรมทุกประเภทที่กระทำโดยมีมูลเหตุจริงใจทางด้านทรัพย์สิน เช่น การบั่นทอน การฉ้อโกง การฉ้อฉลเกี่ยวกับบัตรเครดิต การฉ้อฉลเกี่ยวกับการพาณิชย์นาวี การฟอกเงิน การค้ายาเสพติด เนื่องจากปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี รูปแบบการประกอบอาชญากรรมแตกต่างจากเดิม ผลกระทบที่เกิดขึ้นสร้างความเสียหายให้กับระบบเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมเป็นอย่างมาก และการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการนี้มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ให้รัฐมากกว่า
2. ต้องมีบทบัญญัติเรื่องกระบวนการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน และมีกฎหมายวิธีสบัญญัติที่นำมาใช้กับการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวมีลักษณะกึ่งคดีทางอาญา
3. ถ้ามีการขยายขอบเขตของประเภททรัพย์สินที่จะถูกริบ ด้วยกระบวนการทางแพ่ง ควรมีการบัญญัติเกี่ยวกับประเภทหรือขอบเขตของทรัพย์สินให้ชัดเจน เช่น ขอบเขตการริบทรัพย์สินที่ใช้อำนวยความสะดวกในการกระทำความผิดระดับใด จึงจะถือว่าเป็นการอำนวยความสะดวก และจะริบทรัพย์สินนั้นได้ทั้งหมดหรือไม่ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงหลักว่าบุคคลได้รับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน การริบทรัพย์สินจะต้องได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด
4. การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง กรณีริบทรัพย์สินด้วยเหตุอันควรสงสัย ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ว่ากรณีใดบ้างถือว่ามีเหตุอันควรสงสัย เพื่อเป็นแนวทางใน

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และเป็นหลักประกันให้กับประชาชนว่า จะไม่ถูกกลั่นแกล้งจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพราะกรณีใดถือว่ามีเหตุอันควรสงสัยหรือไม่เป็นเรื่องดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งนั้น ถ้าผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่ได้เข้ามาคัดค้าน ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินมีผลผูกพันผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน

5. การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมีผลกระทบต่อบุคคลที่สาม ผู้เป็นเจ้าของที่สุจริต จะต้องมีบทบัญญัติที่ชัดเจนในการให้ความคุ้มครองบุคคลที่สาม ขอบเขตของความรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด ในกรณีที่บุคคลที่สามไม่ได้ร้องคัดค้านเข้ามา ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด จะต้องเป็นหลักเกณฑ์บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลที่สามซึ่งเป็นผู้สุจริต

6. ควรนำการดำเนินการริบทรัพย์สินทางฝ่ายบริหารมาใช้ โดยกำหนดราคาและประเภทของทรัพย์สินเพื่อความสะดวกในการริบทรัพย์สิน แต่การนำมาใช้นั้นต้องสร้างองค์กรต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบว่าทรัพย์สินที่จะยึดนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิด เพื่อให้การใช้อำนาจของฝ่ายบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขต

7. ต้องมีการประกาศและแจ้งให้เจ้าของทรัพย์สินทราบถึงการยึดทรัพย์สิน เพื่อยื่นคำร้องคัดค้านภายในกำหนด 30 วันก่อนมีการเริ่มต้นดำเนินคดี หากเจ้าของทรัพย์สินไม่ยื่นคำคัดค้านภายในกำหนดให้ถือว่าไม่ติดใจคัดค้าน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อไม่ให้ผู้อ้างสิทธิมาโต้แย้งภายหลังที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งที่ว่า คำพิพากษามีผลผูกพันบุคคลทุกคนรวมทั้งผู้อ้างสิทธิที่ไม่ทราบว่าทรัพย์สินของตนถูกฟ้อง

8. ควรมีบทบัญญัติที่ชัดเจนว่า พนักงานอัยการมีหน้าที่ยื่นคำขอต่อศาลให้สั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ไม่ควรให้เป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการเพราะการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นมาตรการพิเศษที่นำมาใช้กับความผิดทางอาญา มีผลกระทบต่อบุคคลภายนอก ควรให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจ